

CUNOAȘTERE ȘI ACȚIUNE SOCIALĂ ÎN PROCESUL FĂURIRII SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE.

Sesiune științifică anuală organizată de Centrul de Cercetări Sociologice,
aprilie 1986

Sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice și Universității din București, în zilele de 21–22 aprilie 1986 s-au desfășurat lucrările reuniunii științifice anuale a Centrului de Cercetări Sociologice, cu tema: *Cunoaștere, evaluare și acțiune socială în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.*

Dedicată aniversării a 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român, reuniunea a evidențiat că în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al P.C.R., sociologia a înregistrat progrese însemnate prin amplificarea cercetării sociale și îmbogățirea continuă a aparatului teoretico-metodologic, fiind angajată plenar în opera de construire a socialismului și de perfecționare a sistemului societății noastre.

Implicarea profundă a sociologiei în activitatea socială, politică și economică a țării, legăturile strinse cu alte domenii științifice, diversificarea cercetărilor sociologice au fost ilustrate de participarea a numeroși reprezentanți ai vieții științifice, a unui număr apreciabil de cercetători, cadre didactice, activiști de partid și de stat, directori de mari institute de cercetare, specialiști din domenii diverse de activitate.

Tematica celor 147 de comunicări înscrise în program a subliniat caracterul multidisciplinar al cercetării sociologice, colaborarea efectivă cu specialiști din domenii variate, inclusiv tehnice, ancorarea ei nemijlocită în activitatea practică.

Alegerea ca temă a dezbaterilor a problematicii complexe a *cunoașterii și acțiunii sociale* a fost determinată de convingerea că, în etapa actuală de dezvoltare a societății noastre socialiste, se oferă un cadru adecvat — potrivit orientărilor stabilite de lucrările Congresului al XIII-lea al P.C.R., dezbaterii unor probleme de mare însemnătate, studiate sau aflate în atenția cercetării sociologice.

Pe parcursul lucrărilor, participanții la discuții nu s-au limitat la prezentări teoretice de ordin general, ci s-au axat pe caracterul aplicativ al cercetărilor, evidențiind concluziile lor practice, de reală valoare pentru colectivitate.

Desfășurată în ședința plenară de deschidere și în cadrul a trei secțiuni, reuniunea s-a desfășurat într-un cadru propice pentru discuții la care au luat parte majoritatea participanților.

În ședința plenară au fost prezentate comunicările: *Exigențele Congresului Științei și Învățământului în domeniul formării și perfecționării forței de muncă* (Prof. dr. Viorica Neculau, adjunct al Ministrului Educației și Învățământului), *Creșterea rolului universităților în viața științifică și socială a țării în perioada deschisă de Congresul al IX-lea al partidului* (Prof. dr. Ioan Ioviț-Popescu, rectorul Universității din București), *Realizări și perspective ale cercetării sociologice în contextul îndeplinirii politicii Partidului Comunist Român de trecere la dezvoltarea intensă și calitativă a vieții economico-sociale* (Prof. dr. Ioan Drăgan, directorul Centrului de Cercetări Sociologice), care au evidențiat mutațiile cantitative și calitative produse în structura societății noastre în ultimii ani, cerințele care stau în fața cercetării sociologice precum și problemele prioritare ce se cer a fi studiate, rezultate din documentele de partid.

În cadrul Secției I, *Strategia dezvoltării sociale în societatea noastră socialistă și cercetarea sociologică*, au fost dezbătute teme relevante din punct de vedere teoretic și practic, dintre care menționăm: Concepția și practica novatoare a Partidului Comunist Român în opera de edificare a societății socialiste; modele ale mobilității sociale în societatea românească; strategia dezvoltării economico-sociale; participare și calitatea vieții; strategii ale dezvoltării agriculturii socialiste; impactul socio-uman al tehnologiilor de vîrf al biotehnologiilor, informaticii; dinamica raportului om-societate-natură-produs; ecologie umană și cooperare profesională; sistemul autoconducerii muncitorești în contextul democrației socialiste din țara noastră; conducerea colectivă și participarea la decizie în întreprinderile socialiste; calitatea vieții; profilaxia îmbătrînirii precoce a forței de muncă ș.a. Discuțiile au evidențiat necesitatea unei cooperări științifice, fiind unanimă părerea că fără o asemenea colaborare rezultatele fiecăruia

domeniu vor fi limitate. S-a subliniat, de asemenea, importanța abordării problemelor sociale în mod global, din unghiurile diferite ale mai multor discipline care să aibă un sistem de referință, un limbaj și feluri științifice comune.

În cadrul secției a II-a, *Educația și cultura socialistă — dimensiuni ale dezvoltării sociale și activității umane*, principalele tematici abordate au fost următoarele: rolul învățămîntului și pregătirea forței de muncă; comunicare și context istoric; tineretul și ambianța socio-culturală în societatea noastră; strategii educaționale în formarea tinerii generații; orizontul familiei, aspecte ale politicii demografice, difuzarea cunoștințelor tehnico-științifice; aspecte sociologice ale fenomenului contravențional; impactul știință-artă; abordarea sociologică a literaturii; timp liber și turism; continuitate culturală prin tradiții și obiceiuri; ateism și religie ș.a.

Comunicările și discuțiile au reliefat preocupările societății noastre pentru asigurarea unui spor demografic corespunzător, măsurile luate pentru întărirea familiei, pentru asigurarea unei calități a vieții superioare tuturor oamenilor muncii. S-au desprins și preocupări pentru prevenirea unor comportamente deviate care se mai manifestă, pentru întărirea ordinii și legalității socialiste.

Un rol deosebit a revenit în discuții educației tineretului pentru muncă, îmbunătățirii formelor de efectuare a practicii productive.

Secția a III-a, *Teorie, metodologie și istoria sociologiei. Confruntări de idei în sociologia contemporană*, a abordat ca subiecte principale: sociologia și începuturile gândirii socialiste în România; sociologie și istorie; etapele cercetării sociologice zonale românești; confruntări teoretice în sociologia tineretului pe plan internațional; interdisciplinaritatea în sociologie; principii de filosofie istoriei; sociologie și lingvistică; literatura ca experiment; explicație și predicție în cercetarea sociologică; teorie-experiment în sociologie; cunoaștere și acțiune socială; contribuții la metodologia eșantionării în cercetarea fenomenelor și proceselor sociale; analiza grupării în cercetările sociologice etc.

În cadrul discuțiilor s-au evidențiat tradiția gândirii istorice de tip sociologic din România în analiza problematicii structurii sociale, necesitatea unei metodologii unitare a cercetării, conexiunile de ordin metodologic dintre sociologie și lingvistică, schimbări de mentalități la o serie de grupuri și colectivități sociale.

Dezbaterile din cele trei secții au prilejuit discuții utile, fructuoase, ducînd la concluzii de ordin practic, precum și la o mai bună cunoaștere reciprocă a participanților, cu posibilități sporite de colaborare în viitor inclusiv la nivel instituțional.

Reuniunea, prin nivelul calitativ ridicat al comunicărilor, prin asistența numeroasă care a participat, prin propunerile și concluziile formulate, a fost apreciată de participanți ca o reușită științifică a Centrului de Cercetări Sociologice, care a oferit condiții propice de abordare a problematicii complexe specifice procesului făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Dinu Tenabiel

SISTEMELE ȘI ORGANIZAȚIILE INDUSTRIALE ÎN CONTEXTUL PROMOVĂRII TEHNOLOGIILOR DE VÎRF,

dezbateri științifică interdisciplinară, aprilie 1986

În cadrul programului de dezbateri organizate de Laboratorul Interdisciplinar de Ecologie Umană — Produs — Calitatea Vieții, în ciclul „Calitate și dezvoltare în lumina documentelor programatice ale partidului”, în luna aprilie a avut loc ședința de lucru pe tema *Sistemele și organizațiile industriale în contextul promovării tehnologiilor de vîrf*.

Inițiată sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice, Centrului de Cercetări Sociologice, Consiliului Național pentru Protecția Mediului Înconjurător, Inspectoratului General de Stat pentru Controlul Calității Produselor, Academiei de Studii Economice, Asociației Române de Marketing, Centrului Interdisciplinar de Studii și Consulting pentru Cercetare-Dezvoltare de Produs, întrunirea a întrunit cercetători științifici, ingineri, economiști, cadre didactice, chimiști, psihologi, specialiști din întreprinderi și institute de proiectare etc.

Pe baza referatelor introductive prezentate de inginer dr. Gheorghe Cojocaru — director general al Institutului de Proiectări pentru Industria Ușoară — și conf. univ. dr. Cătălin Zamfir au luat parte la discuție Ștefan Costea, Oscar Hoffman, Ileana Frandes, Buium Cotigaru, Gheorghe Iosif, Ana-Maria Sandi, Ion Crișan, Florin Pavcescu.

Din largă problematică care a constituit obiectul de interes al participanților s-au desprins câteva aspecte mai esențiale:

1. *Necesitatea unor noi modele de analiză a schimbărilor industriale.* În literatura de specialitate s-au conturat câteva direcții mai relevante care analizează schimbările instituționale pe baza unor criterii diferite. Dintre acestea au fost luate în considerație cele care proiectează structura și funcționalitatea unităților productive (în special, industriale) pornind de la o serie de factori cum ar fi: progresul tehnologic, schimbarea contextelor economice, modificarea exigențelor cultural-umane în general, transformările de natură socială etc. Conform acestor orientări se urmăresc prioritare și scopuri diferite: promovarea modernizării tehnologice, stimularea creativității, satisfacția umană, îmbogățirea muncii etc.

Discuțiile purtate au pus în evidență cerința căutării unor modele (poate a „unui pachet de modele”) care să asigure abordarea complexă a întreprinderilor noastre din perspectiva strategiilor generale urmărite de România în contextele contemporane.

Actualul tip de întreprindere industrială s-a format în condițiile primei revoluții industriale, a ființării și funcționării unor modele socio-culturale și paradigme de acțiune. Este vorba de o diviziune tot mai accentuată a muncii pe produse și subansamble capabile să instrumenteze dezvoltarea cunoașterii elaborată prin specializarea tot mai accentuată din cadrul științei. În acest sens, întreprinderile au fost proiectate pe criteriul eficienței economice (pentru a rentabiliza investițiile și consumul de resurse pe planul fiecărei unități productive) pierzându-se din vedere efectele activității lor pe planul general al societății. Așa se explică, în bună măsură, crizele de materii prime și energie, poluarea, apariția unor tehnologii care afectau negativ raportul dintre om și natură.

Atunci când ne punem problema modelelor de schimbare a întreprinderilor se cuvine a ne întreba: *schimbare pentru ce? schimbare pentru cine?* Dezbaterea a evidențiat necesitatea unei noi optici în care modelele de proiectare a întreprinderii să fie subordonate modelelor generale ale dezvoltării, să se mute accentul de la întreprindere spre sistemul social productiv, de la produse spre ansamblul producției, de la eficiența economică a unei întreprinderi la eficacitatea socială a acțiunii, de la modul de folosire a resurselor disponibile pe o întreprindere spre reproducerea în perspectivă a resurselor pe ansamblul societății.

Modelele de schimbare a întreprinderii trebuie să pornească de la corelarea organică a diferitelor etape ale traiectoriei produsului (de la concepție spre fabricare, consum și reintegrare în natură) și a produselor între ele.

În acest context, cooperarea specialiștilor din științele naturii și tehnice cu cei din sfera socio-umană se impune cu necesitate, inter și multidisciplinaritatea fiind, tot mai mult, o cerință a practicii.

Întreprinderile noastre de tip socialist se adaptează noilor exigențe socio-umane. Adaptarea tehnologiilor la om este o direcție majoră care impune modele de organizare și funcționare a întreprinderilor pe baza politicii concrete urmărite în țara noastră.

2. *Revoluția tehnico-științifică și noul statut al științei.* Se cuvine a pune în evidență noi caracteristici ale elaborării cunoașterii și difuzării sale societale legate direct de transformarea științei într-un factor major care modifică, tot mai mult, întreaga realitate în care trăiește omul contemporan. Printre noile modalități de producere a științei, putem aminti: o nouă diviziune pe verticală a științei, producția științei împrumutând modelele (regulile, organizarea, criteriile de evaluare etc.) ale producției materiale, reproducția tot mai largită a științei pe plan social, ritmul tot mai alert al creației științei și introducerii sale în producție etc.

Ca urmare, apar noi și semnificative caracteristici ale științei cum ar fi: a. accentuarea modului de gândire sintetic-integrativ (complementar cu amplificarea unor metode analitice) exprimat în: căutarea de soluții și probleme specifice sistemelor mari, tendințe de interdisciplinarizare, orientarea spre sistemicitate, unificarea unor domenii de graniță, cooperare multidisciplinară; b. expansiunea gândirii de tip matematic legată de orientarea spre o judecată funcțională; axiomatică, recursivă, arhitecturală; c. impunerea perspectivei istorico-evoluționiste prin metode comparative, istorice, generative; d. creșterea rolului gândirii teoretice în elaborarea cunoașterii (eforturi de înțelegere a unor teorii științifice cu un înalt grad de abstractizare și generalizare a domeniilor); e. sporirea ponderii și rolului cercetării aplicative în modul de construire a proiectelor de cercetare și ființare a științei; g. noul impact al tehnologiilor moderne asupra cunoașterii ca un tip nou de feed-back etc.

Sporirea puterii științei contemporane generează un nou context al statutului omului de știință legat de marile responsabilități privind modul de folosire a cunoașterii. Știința este putere, s-a arătat în cursul dezbaterii, dar puterea poate fi spre binele sau împotriva umanității. Acesta este un nou argument în sprijinul cooperării oamenilor de știință, a lichidării separării dintre științele naturii-tehnice și cele socio-umane.

3. *Întreprinderea și funcționarea sistemelor mari.* Sistemele mari nu se referă la criterii spațiale, cantitativiste, ci la elemente de ordin calitativ-funcțional, ele putând fi caracterizate ca reprezentând sistemele foarte complexe și diferențiate prin legăturile lor (interne și cu mediul).

Sistemele sociale sînt sisteme mari autoreglabile și orientate spre un scop. Analiza acestui tip de sisteme mari necesită luarea în considerație a unor elemente cum ar fi: raportul dintre reacția inversă negativă (de încetinire sau frinare a schimbărilor) și cea pozitivă (de amplificare a variației sistemului); importanța specifică a autoreglării prin scop (feed-back); raportul conducere-execuție, organizație-mediul; problema comunicației în sistemele mari; tipul de comportamente adaptative și creative etc.

Diferitele modele prezentate de dr. Gh. Cojocaru în vederea proiectării întreprinderilor industriale din perspectiva structurii și funcționării sistemelor mari au găsit un interes deosebit în rândul auditoriului. Discuțiile au evidențiat unele direcții de cercetare și elaborare teoretică cum ar fi: învățarea în cadrul sistemelor mari, problema conflictelor în organizațiile de acest tip, criteriile de evaluare a funcționării sistemelor mari, procesele inovative și difuzarea lor în sistemele mari etc.

4. **Omul și sistemele organizaționale azi.** Întreaga dezbatere a relevat, din diferite perspective, rolul central, hotărîtor pe care-l joacă omul în sistemele organizaționale, în general, în reproiectarea acestora azi, în particular.

Omul conferă realitatea sistemelor sociale și el este, în fond, singurul agent activ al funcționării lor.

Locul omului în organizațiile de tip industrial ridică numeroase probleme. În fond, ce se înțelege prin „factorul uman”? Omul nu e o ființă abstractă, generică, medie. În organizații avem de-a face cu oameni reali, aflați în situații diferite, ocupînd statuturi diverse și îndeplinind roluri specifice. Diferitele grupuri umane pot avea atitudini deosebite față de organizație. Dezbaterea și-a concentrat atenția — în raport cu tema luată în considerație — asupra raportului om-tehnologie și schimbarea întreprinderilor industriale azi.

Noua orientare legată de cerința de a adapta tehnologia la om necesită un set de principii, reguli și criterii constructive și evaluative ce nu sînt pe deplin elucidate. Cunoașterea cerințelor și aspirațiilor umane impune, în acest caz, o largă cooperare disciplinară, studii ample legate de modul de a proiecta întreprinderile noastre socialiste pe măsura noilor dimensiuni umane și general sociale, a exigențelor autoconducerii, ridicării muncii pe o nouă treaptă calitativă.

Ca în orice tip de acțiune, este necesară și o tehnologie specifică, bine elaborată, bazată pe o temeinică cunoaștere a domeniului. Ingineria umană, tehnologiile sociale sînt concepte care se cuvin a fi rediscutate și dimensionate conform unor cunoștințe și valori direct corelate muncii industriale și relațiilor sociale din țara noastră. Teza proiectării sistemelor astfel înfăptuite să creeze o ambianță umană ridică un set de probleme legate de definirea dimensiunilor acestei ambianțe.

O rediscutare a conceptului de „produs” impune luarea în considerație a raportului dintre valoarea de întrebuințare și calitate, dintre valoarea de întrebuințare și sistemul de necesități, dintre rentabilitate și eficacitate societală generală etc. Întreprinderile industriale se definesc prin funcțiile lor de creare a produselor. Produsul, însă, trebuie judecat în complexitatea dimensiunilor sale, de la obiectul direct fabricat, la efectele generale ale funcționării întreprinderii. Fumul ce iese pe coș e și el un produs, la fel ca și „golul” lăsat în natură prin folosirea materiilor și energiei. O rejudecare a produsului din perspectiva reproducției sociale, a raportului societate-natură aduce elemente fundamentale noi în proiectarea comportamentelor umane.

O. Hoffman

DEZVOLTAREA PRIN FORȚE PROPRII A COMUNITĂȚILOR RURALE.

SCHIMBĂRI SOCIALE ÎN COMUNA TEREMIA MARE, 1965 — 1985 —

manifestare cultural-științifică,

mai, 1986

Între 14—15 mai, a avut loc la Teremia Mare, județul Timiș, o originală manifestare științifică în organizarea Comitetului de Cultură și Educație Socialistă a Județului Timiș, Consiliului Popular al comunei Teremia Mare și Centrului de Cercetări Sociologice al Universității din București. Înscrișă în seria de manifestări cultural-artistice și științifice grupate în cadrul „Primăverii culturale”, manifestarea „Dezvoltarea prin forțe proprii a comunităților rurale” a avut caracterul unui simpozion științific desfășurat la cotele cele mai înalte. Manifestarea de la Teremia Mare și-a propus să evalueze strategia dezvoltării

locale orientate prioritar spre valorificarea forțelor și resurselor proprii cit și proiectele de perspectivă presupuse de această strategie. Participarea a fost numeroasă, însumind peste 80 de activiști de partid, cadre din domeniul culturii, învățământului și cercetării științifice din București și Timișoara, cadre din aparatul administrativ al unor județe din țară, specialiști și cadre cu munci de răspundere din unități agricole și de industrie mică ale comunei Teremia Mare.

Lucrările au fost deschise de tovarășul **Mihail Florescu**, ministru secretar de stat în cadrul Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, care a prezentat dimensiunile importante ale unui nou tip de dezvoltare, centrat pe valorificarea forțelor și resurselor locale. **Tovarășul Eugen Florescu**, secretar al Comitetului Județean Timiș al P.C.R., s-a referit la evoluția social-economică generală a localităților urbane și rurale din județul Timiș, drept cadrul de referință al dezvoltării multilaterale a comunei Teremia Mare. **Tovarășă Alexandrina Cornean**, președintă a Comitetului de Cultură și Educație Socialistă a Județului Timiș a ilustrat, prin cazul comunei-gazdă, politica culturală originală ce se desfășoară în cadrul instituțiilor din acel județ. **Ing. Șerban Stăneulescu** din cadrul Comitetului pentru Problemele Consiliilor Populare s-a referit la noile orientări ale activității Consiliilor Populare locale în spiritul legislației autoconducerii și autofinanțării.

După ședința de deschidere a urmat prezentarea în plen a unui număr de 7 referate care au analizat, fiecare în parte, câte un subiect sau o temă cu relevanță față de evoluția și dinamica dezvoltării comunei Teremia Mare. Primul referat, prezentat de **Vilhelm Hejaz**, primarul comunei, *Dezvoltarea multilaterală a comunei Teremia Mare în perioada 1965-1986* a oferit auditoriului o amplă imagine asupra modului în care a fost concepută dezvoltarea acestei comunități în ultimii 20 de ani, imagine concretizată și printr-un documentar privind realizările economice, sociale și cultural-educative în comună în intervalul 1981-1986. Acest documentar a fost pus la îndemina participanților la manifestare, înainte de începerea lucrărilor. Profesor universitar dr. **Ion Drăgan**, directorul Centrului de Cercetări Sociologice a susținut referatul *Coordonate ale dezvoltării și modernizării satului românesc în anii construcției socialiste*, în care au fost puse în evidență procesele de transformare structurală în lumea satelor noastre ca și mutațiile sociale calitative ce au loc în perioada desăvârșirii societății socialiste. Dr. **Maria D. Popescu**, redactor șef adjunct la „Revista Economică” a subliniat în referatul său *Procese circulare active și dezvoltarea rurală* un set de noi principii, holistice, ce trebuie să stea la baza activităților economice în actuala etapă a dezvoltării țării noastre. **Franc Șerbesu**, instructor la Consiliul Culturii și Educației Socialiste, a prezentat referatul *Importanța centrelor culturale în dezvoltarea culturii de masă în perspectiva exigențelor documentelor Congresului al XIII-lea al P.C.R.* făcând referiri speciale la experiența centrelor culturale din județul Timiș în promovarea unor noi forme ale culturii de masă. **Ing. Ion Goran**, Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci, și **ing. Constantin Ștefăniță**, Consiliul Popular Județean Timiș, au supus atenției *Programul Județean privind autonomia energetică a comunei Teremia Mare*, program de acțiuni pentru exploatarea resurselor neconvenționale și regenerabile de energie aflate pe teritoriul comunei. **Nicolae Gheorghe** și **Ion-Andrei Popescu**, cercetători la Centrul de Cercetări Sociologice, au abordat în referatul cu titlul *Dezvoltarea bazată pe forțe proprii - modele de gândire și acțiune locală* unele teme ale sociologiei dezvoltării prin forțe și resurse proprii cu aplicații la realitățile comunei Teremia Mare. Ultimul referat susținut în plen s-a datorat lui **Gabriel Popescu**, Ministerul Agriculturii, și **Vasile Mihai**, economist la Centrul de Cercetări Sociologice care pe tema *Industria mică resursă a dezvoltării bazate pe forțe proprii* au analizat unele probleme privind rolul activităților de mică industrie în procesele dezvoltării rurale.

După susținerea acestor referate, lucrările manifestării s-au desfășurat pe grupuri de lucru sub forma dezbaterii referatelor sau a prezentării unor intervenții specializate pe unele subiecte particulare. O noutate, de natură organizatorică, care a mărit gradul de eficiență a interacțiunii și comunicării dintre participanți a constat în multiplicarea prealabilă a unor ghiduri orientative pentru problematica pusă în discuție în cadrul fiecărui grup de lucru și difuzarea lor. În afară de cercetătorii, specialiștii și cadrele didactice din Timișoara și București la lucrările grupurilor de lucru au participat și numeroși specialiști și cadre de conducere locale a căror contribuție la discuții a sporit considerabil gradul de eficacitate a lucrărilor manifestării.

Primul grup de lucru a fost dedicat problematicii *dezvoltării comunitare în condițiile autoconducerii, autogestiei economice-financiare și autofinanțării*. Au fost abordate o serie de probleme specifice tipului de dezvoltare a comunităților rurale prin forțe și resurse proprii precum: necesitatea unui nou sistem de concepte asupra acestui tip de dezvoltare, relația între dezvoltarea în profil teritorial și dezvoltarea prin forțe proprii, clasificarea forțelor proprii ale dezvoltării, necesitatea unui nou tip de indicatori economici și sociali cu care să se evalueze dezvoltarea prin forțe proprii, categorii de probleme legate de sistematizarea teritorială în condițiile dezvoltării prin forțe și resurse proprii.

Un grup de lucru special a fost consacrat *problematicii centrelor culturale și rolului acestora în afirmarea identității locale*. Participanții la acest grup de discuții au analizat prioritar implicațiile experimentului cultural de masă, desfășurat în județul Timiș sub egida centrelor

culturale: adecvarea activităților centrelor culturale la profilul cultural și psiho-social al comunelor, contribuția activității centrelor culturale la integrarea socială și stabilizarea populației nou venite în localitățile rurale, gradul de funcționalitate al centrelor culturale în afirmarea identității locale a comunităților, contribuția centrelor culturale la definirea și adecvarea politicii dezvoltării prin forțe proprii.

Cel de al treilea grup de lucru a avut în centrul discuțiilor tehnologiile pentru valorificarea resurselor locale și producerea energiei. S-au analizat și evaluat prevederile programului pentru obținerea autonomiei energetice a comunei: exploatarea apei geotermale și valorificarea superioară, în trepte a acestei resurse energetice, implementarea unor variate strategii de exploatare a biomasei, utilizarea unor tehnologii variate pentru producerea biogazului, largirea sferei de utilizări și valorificare a resurselor energetice locale, nevoia de noi tehnologii, adecvate la specificul și resursele locale, promovarea unor sisteme sociale de sprijin a noilor tehnologii energetice.

Al patrulea grup de lucru s-a centrat pe discuții asupra statutului industriei mici și tendințelor ei de dezvoltare. Dat fiind că mica industrie este una din resursele principale ale dezvoltării prin forțe proprii, dezbaterile au fost orientate în principal către următoarele subiecte: relațiile industriei mici cu agricultura și cu industria republicană, sisteme de clasificare a activităților din industria mică și nivele de subordonare, probleme ale calificării, promovării și retribuiri forței de muncă, criteriile proprii de apreciere a performanțelor activităților în cadrul micii industrii, producția proprie și producția în cooperare, organizarea muncii — probleme de gestiune și contabilizare a fondurilor și resurselor.

În cadrul fiecărui grup de lucru au existat 2—3 coordonatori care au orientat discuțiile și intervențiile după schemele flexibile prestabilite prin ghidurile de probleme. În finalul lucrărilor fiecărui grup de lucru, coordonatorii au redactat materiale de sinteză asupra problemelor dezbătute iar, ulterior, toate aceste sinteze au fost reunite sub forma unor concluzii finale și prezentate Consiliului Popular al comunei pentru a constitui baza unor orientări viitoare ale activităților de dezvoltare.

Se poate aprecia, atât după numărul mare de participanți cit și după calitatea intervențiilor și discuțiilor că manifestarea științifică și culturală de la Teremia Mare a fost un succes pentru noua orientare, aplicativă, a sociologiei. S-a resimțit cu acest prilej nevoia unei orientări mai clare, atât teoretice dar mai ales practice, a cercetărilor din științele sociale asupra proceselor și problemelor dezvoltării. Contribuția sociologilor din București și Timișoara la această manifestare a fost, cert, o reușită și este de dorit ca și în alte zone ale țării să se intensifice acest gen de prezențe.

Ion-Andrei Popescu

TRANZIȚIA DE LA ȘCOALĂ LA MUNCĂ,

Seminar internațional, Lauf-Nürnberg, mai 1986

În apropierea orașului Nürnberg, în mica localitate Lauf s-a desfășurat în a doua decadă a lunii mai, un nou seminar din cadrul proiectului internațional pe tema *Tranziția de la școală la muncă*. Organizat sub egida Centrului european de coordonare a cercetării și documentării în științele sociale de la Viena și a Institutului de cercetare a problemelor muncii din R.F.G. — seminarul a reprezentat continuarea seriei de reuniuni inițiate la întâlnirea pregătitoare de la Moscova (1983) și continuate la Sofia (1984), Castel Gandolfo — Roma și Barcelona (1985) și care urmează să se finalizeze prin întâlnirea finală de la Viena (24—27 septembrie 1986).

La seminar au luat parte reprezentanți ai unor centre și institute de cercetare a tineretului, a problemelor educației și muncii precum și ai unor instituții universitare din 12 țări europene: Bulgaria, Cehoslovacia, Finlanda, R. D. Germană, R. F. Germană, Jugoslavia, Olanda, Polonia, Suedia, Ungaria, U.R.S.S. și din țara noastră precum și reprezentanți ai Organizației Internaționale a Muncii și ai Centrului de la Viena; deși au lipsit de la această reuniune la proiect mai participă reprezentanți din Austria, Franța, Italia și Spania. Printre participanți amintim (în ordine alfabetică) pe: W. Adamski de la Institutul de sociologie și filosofie al Academiei de Științe din Polonia, Jo Diederens, de la Institutul de sociologie din Nijmegen (Olanda), Sonia Drobnici de la Institutul de sociologie din Liubljana (Jugoslavia), Rose Marie Grève de la Organizația Internațională a Muncii, Peter Grootings, coordonatorul proiectului, de la Centrul din Viena, Jürgen Hartmann de la departamentul de sociologie al Universității din Uppsala (Suedia), Achim Hoffman de la Institutul central de cercetare

care a tineretului din Leipzig (R.D.G.), Peter Mohr de la Institutul de științe sociale din Budapesta, Vladimir Šubkin de la Institutul pentru problemele mișcării muncitorești internaționale din Moscova, Katarzyna Staszinska (Polonia), Mihail Stefanov de la Institutul de cercetare a tineretului din Sofia, H. Stegmann, de la Institutul pentru piața muncii și cercetări profesionale din Nürnberg, Jana Viteckova de la Institutul de filosofie și sociologie din Praga, Matti Vesa Volanen de la Universitatea din Jyväskylä (Finlanda) și Lidia Yordanova (Bulgaria).

Discuțiile din plenare și grupurile de lucru s-au concentrat asupra problemei îmbunătățirii sintezelor destinate monografiei finale, accentuând asupra cuprinderii cât mai sistematice și complete a tematicii proiectului, a unor clarificări teoretice, nonconceptuale și metodologice, a criteriilor de comparare a datelor din studiile empirice efectuate independent în diferitele țări și a modalităților de evidențiere a unor concluzii privitoare la acțiunea socială din acest domeniu.

Fără a aduce multe elemente noi față de întâlnirile precedente, discuțiile din cadrul seminarului au prilejuit totuși evidențierea unor aspecte actuale importante ale pregătirii și integrării profesionale a tineretului din mai multe țări europene, îndeosebi ale relației dintre educație/învățământ și muncă; astfel, ele au relevat persistența sau chiar agravarea unor contradicții ce se manifestă mai ales prin neconcordanța între aspirațiile și proiectele ocupaționale ale tinerilor și oportunitățile sociale reale create acestora pentru încadrarea în muncă, după absolvirea diferitelor forme de învățământ, neconcordanța având cauze și explicații specifice în diferitele contexte.

De regulă, în țările capitaliste, mecanismele pieței muncii și lipsa unei dezvoltări planificate convergente a școlii și economiei fac ca aceste contradicții să se manifeste în condițiile unei „oferte” mai mari de forțe de muncă înalt calificate față de „cerere” relativ restrinsă a economiei (inclusiv ca urmare a crizei dar și introducerii noilor tehnologii bazate pe un capital intensiv și pe folosirea unei forțe de muncă mai reduse). Au fost amplu discutate problemele legate de șomajul tineretului, evidențiindu-se caracterul profund nociv, profesional, moral și psihologic al acestuia asupra unor largi grupuri de tineri; a fost subliniată existența unei contradicții între creșterea nivelului de pregătire intelectuală și profesională a noilor generații pe de-o parte și restrângerea posibilităților reale de valorificare a acestora în muncă, pe de altă parte, ceea ce duce la deprecierea valorii diplomelor și, în general, a absolvirii, formelor superioare ale învățământului; totodată, au fost criticate unele pseudo-soluții care, încercând să evite măsurile cu caracter structural, tind să transforme școala prelungită într-un „loc de parcare” a tinerilor, excluși de pe piața muncii și marginalizați social. În acest context s-a discutat în legătură cu tezele relativ recente cu privire la „tineretea forțată” care transformă unele tendințe obiective (legate de apariția și extinderea „post-adolescenței”) în forme de accentuare a marginalității sociale a tinerilor; menținerea lor în cadrul unui statut de dependență și consum, adeseori pe seama părinților sau chiar a statului, împiedică integrarea și participarea socială a tinerilor pe măsura capacităților și pregătirii lor și aduce depravarea lor. Cu referire la unele „programe sociale” pentru tineret din R.F.G., Suedia, Olanda și alte țări occidentale, s-a subliniat că ele ajung să „suporte”, cel puțin în parte, cheltuielile sociale legate de șomajul tinerilor, creindu-le acestora iluzia că pot și chiar este de dorit să trăiască fără muncă; de fapt nu tinerii resping munca, ci munca (respectiv economia capitalistă) îi respinge pe tineri; odată cu aceasta scade și interesul unei mari părți a tinerilor din țările Europei de vest față de învățământ, fenomenele de „drop-out” se extind și se agravează, creștând laolaltă cu deruta valorică condiții favorabile pentru manifestări anomice și tendințe antisociale.

Situația pregătirii și integrării profesionale a tinerilor din țările socialiste a fost analizată atît prin prisma deosebirilor structurale ce se manifestă față de aceea din țările capitaliste dar și a unor disfuncționalități și contradicții ce-i sînt specifice. Lipsa șomajului, posibilitatea (de regulă realizată practic) a tuturor tinerilor de a urma învățământul pînă la cele mai înalte grade și de a se încadra în muncă în profesiile înșușite, orientările valorice fundamentale pozitive față de muncă exprimă atît caracterul societății socialiste, cît și eficiența politicilor sociale adoptate. Pe ansamblu, relația dintre școală și muncă, ce beneficiază de posibilitățile planificării sociale proprii socialismului, se realizează în contextul unei depășiri a „ofertei” de cadre de muncitori și specialiști absolvenți ai învățământului de diferite grade de către „cerere”, ceea ce creează condiții favorabile de integrare și mobilitate profesională. Cu toate acestea, în cadrul seminarului au fost relevate o serie de greutăți, greșeli și contradicții ce au apărut în diferite perioade, unele persistînd sau chiar agravîndu-se în prezent, și care au făcut ca și în acestea, într-o măsură mai mare sau mai mică, să fie prezentă o anumită neconcordanță între aspirațiile tinerilor și posibilitățile reale de realizare a acestora; în condițiile unei puternice „explozii a aspirațiilor”, favorizată de ritmurile dezvoltării economice, de perspectivele prefacerilor tehnologice și ale mobilității sociale bazate pe idealul egalității și echității sociale — în unele țări și perioade au apărut mari decalaje între nivelurile de aspirații (mai ales pentru profesii intelectuale) și oportunitățile reale de încadrare în asemenea locuri de muncă;

aceste decalaje au determinat apariția fenomenului selecției negative educaționale și profesionale și, odată cu aceasta, prezența la unii tineri a insatisfacției pentru munca în care au trebuit să se încadreze, lipsa de interes pentru activitatea din unele sectoare de producție sau profesii, tendințe exagerate spre fluctuație și chiar schimbarea ocupației, o motivație și performanțe scăzute etc. În ceea ce privește cauzele unor asemenea situații, dacă în cazul unor țări (Iugoslavia, Polonia), au fost direct invocate consecințele negative ale fenomenelor de criză asupra tranziției dintre școală și muncă, în alte cazuri (Ungaria, R.D.G., U.R.S.S.) referirile au fost făcute mai ales la neajunsuri ale planificării educației și economiei, precum și ale accentuării aspectelor legate de dezvoltare intensivă și ale revoluției tehnologice, tehnice și științifice care creează dificultăți tot mai mari în calea continuării aplicării în vechile forme a politicii de deplină utilizare a forței de muncă.

Analiza problematicii prin prisma unor asemănări și deosebiri dintre cele două sisteme, deși considerată ca un cadru de referință util pentru ansamblul proiectului, a fost privită totuși ca insuficientă pentru evidențierea întregii complexități a situației cerind particularizări în funcție de diferitele zone și țări, de nivelurile de dezvoltare economică, tradițiile culturale și orientările valorice predominante etc. Este util să semnalăm că printre aceste probleme de ansamblu a fost amplu discutată aceea a rolului cercetării științifice și al politicilor sociale în ceea ce privește înlăturarea decalajelor și crearea concordanței dintre educație și economie, menită să asigure o cât mai eficientă tranziție de la școală la muncă, autorealizarea tinerilor și crearea condițiilor pentru participarea lor socială, prin desmarginalizare. În acest sens, unii participanți au fost de acord cu necesitatea de a combate orice orientări teoretice sau practice care tind la „înghețarea” sau „reducerea” aspirațiilor tinerilor pentru ca astfel ei să se poată conforma cerințelor date ale încadrării în muncă și a evita contradicțiile fără a modifica structural principalele componente sociale ale procesului de tranziție. Evidențiind complexitatea factorilor sociali obiectivi și subiectivi ce determină caracterul și nivelul aspirațiilor și fără a le transforma într-un „fetis” și a le considera ca un ideal în sine, asemenea poziții au remarcat necesitatea de a nu asigura stabilitatea și funcționalitatea mecanismelor de tranziție pe „costul” tineretului și printr-o abordare științifică, dinamică și prospectivă a schimbărilor necesare a se realiza corelat în toate subsistemele implicate și în fiecare sistem în ansamblul lui.

Atât în contribuțiile scrise cât și în intervențiile din plenare și grupurile de lucru, pe baza unor studii ale CCPT și ale altor colective de studiere sociologică a problemelor educației și muncii din România — am prezentat o serie de aspecte ale tranziției de la școală la muncă din țara noastră, preocupările societății socialiste românești pentru integrarea învățământului cu producția și cercetarea ca mijloc principal de asigurare a acestei tranziții, orientările și acțiunile legate de noua etapă, intensivă a dezvoltării economiei naționale și noul cadru pe care ele îl creează pentru continua perfecționare a acestui proces și eliminarea unor disfuncționalități și contradicții ce se mai manifestă.

Reuniunea de la Lauf, desfășurată la un înalt nivel teoretic și în spiritul unei fructuoase cooperări științifice internaționale, s-a adăugat astfel ca o nouă și valoroasă acțiune pusă în sprijinul extinderii și adâncirii cercetării științifice a problemelor tineretului contemporan.

Dr. Fred Mahler